

šolski učitelji. Ali ni to očitó zapostavljenje slovanskega ljudskošolskega učiteljstva? Ali ni to dejstvo, da mora razburjati duhove, čeravno sta trdili »Omladina« in »Edinost«, da je italijansko učiteljstvo kvalitativno slabše kakor slovansko?

Zato rečemo, da bi moral tovariš Maslo odstavek, ki smo ga pripisali na čelo tega spisa, napisati v sledečem smislu: Oblastva bi morala očrtati — v pravem pomenu besede — svojim zastopnikom, kako jim je postopati, da se vrši v zakonih vsem osigurana in zajamčena pravica, oziroma dolžnost v prosoh in blagor napredka, omike, vzgoje in šole. To se do sedaj ni izpolnjevalo in tudi se ne bo, dokler vladajo take razmere. Četudi je v delu napredek, vendar pravega uspeha ne more biti, ker oblastva ne kažejo ljubezni do stvari, ampak le ljubezen do nekaterih oseb. Veljava oblasti trpi zaradi tega na svojem ugledu in zato trpi tudi ugled učiteljstva, kar mu preprečuje pot do izpolnjevanja v dosego po zakonu mu postavljenega smotra. Blagohotnosti članov, postavljenih po oblasti, učiteljstvo v koprskem okraju popolnoma pogreša in zato je nezadovoljno in užaljeno.

Metodiška opazka o regeldetriji.

V naših šolskih knjigah (slovenskih in nemških) mučimo mladino s popolnoma nepotrebni izrazi: premo sorazmeren (gerade proportioniert) in obratno sorazmeren (verkehrt proportioniert). To trditev naj pojasnijo ti le zgledi:

a) 9 metrov blaga velja 24 K, koliko velja 5 metrov? Vprašanje je tu po denarju, tedaj pišemo razmerje $x : 24$. Potem sklepamo: ako 9 metrov velja 24 K, velja 5 metrov manj, tedaj pišemo v drugem razmerju manjše število prej, to je $5 : 9$, in sorazmerje (proporcija) se glasi $x : 24 = 5 : 9$, zaključek pa $x = \frac{24 \cdot 5}{9} = 13\frac{1}{3}$ K. Odgovor: 5 metrov velja $13\frac{1}{3}$ K.

b) Pekar speče iz 3 kg moke 4 kg kruha, koliko kg kruha napeče iz 100 kg moke? Vprašanje je tu po kruhu, tedaj pišemo razmerje $x : 4$. Ako dobi pekar iz kg moke 4 kg kruha, dobi iz 100 kg moke tudi več kruha, tedaj pišemo v drugem razmerju večje število prej, to je $100 : 3$, in proporcija se glasi $x : 4 = 100 : 3$.

c) 24 delavcev izvrši delo v 10 dneh, v kolikih dneh izvrši to delo 30 delavcev? Vprašanje se glasi po dneh, tedaj zapišemo razmerje $x : 10$. Potem pa nadaljujemo: ako ima 24 delavcev dela za 10 dni, bo 30 delavcev to delo prej izvršilo kakor v 10 dneh (torej manj dni), tedaj pišemo v drugem razmerju manjše število prej, to je $24 : 30$, in proporcija se glasi $x : 10 = 24 : 30$.

d) Ako ima 10 konj krme dosti 6 tednov, koliko konj izhaja s to krmo 4 tedne? Vprašanje je po številu konj, tedaj pišemo razmerje $x : 10$. Za 10 konj zadostuje krma 6 tednov, da bo krme zmanjkalo že v 4 tednih, je treba več konj, tedaj pišemo v drugem razmerju večje število prej, to je $6 : 4$, in proporcija se glasi $x : 10 = 6 : 4$.

Že iz teh nalog razvidimo, da prav lahko pogrešamo pri regeldetriji izraze »premo in obratno sorazmeren«, torej tudi šolske mladine ni treba begati z njimi. —z.—

Šola in birokratizem.

(Dopis s Krasa.)

(Nadaljevanje.)

V 6. šolskem letu so predpisani za štiri mesece ulomki. Operacije s celimi števili pa se izvrše kot ponovitev že v septembru in oktobru. Iz katerega vzroka so ulomki tako silno važni, da se jim odmeri tak dolg termin za obravnavo? Naj se vprašam, kakor hočem, odgovora na to ne dobim. Toliko bolj se mora čuditi človek, da mora to jemati po Močniku (III. stopnja.) Za odstotne, obrestne, gospodarske in kmetijske račune pa je odločen po načrtu vsaki skupini en mesec. Računajmo nekoliko. Mesec ima 4 tedne, a 3 polure neposrednega, a 3 polure posrednega pouka, t. j. 24, reci štiriindvajset polur) neto, ker dasiravno ima mesec 30 ali 31 dni, vendar prazniki vzamejo nekaj poluric. Seveda ni navedeno še vse. Oglejmo si le nekoliko geometrijo.

Zraven prizme in piramide pridejo na vrsto krog in njegov kolobar, valjar, stožec — in čujte in molite da ne padete v omedlevico, — piramidni, stožčev parobek, krogla in sicer površina in telesnina, seveda do 31. maja, ker junija in julija je na vrsti sama ponovitev geometrije. Kdaj, kako, čemu, s kakšnim uspehom naj to jemljem? Seveda mi poročajo: »To je eminentno. To je divno, krasno, idealno. Pomislite! Pred seboj lep podroben učni načrt, vzorna priprava na mizi, ukaželjna mladina v klepeh, to mora iti.« Seveda, če ni tepcev med njimi, če ni razred prenapolnjen, če se milostni gospod niso pomotili, če ni snov pretežka, če, če, če — sili človeku — učitelju v usta iz prašnih pljuč. Toda on si ne da dopovedati, ker tisti »če« nimajo zanj veljave. Kar se poraja v glavi takega idealnega pedagoga, mora iti v cvetje. Le malenkostni ne biti! Toda pustimo to in pišimo dalje, ne oziraje se ne na levo, ne na desno, saj prej ali slej odzvoní vsakomur, tako tudi še tako čislancu in povišanemu idealistu.

Vprašajmo se rajše vnovič, po katerih načelih je zgrajen podroben načrt za računstvo? Po nobenih menda, le tako se je znašlo naenkrat na papirju drugo poleg drugega. Ugovarja lahko kdo, češ, več kot je nepotrebne gradiva, bolj se vežba um. Toda le poizkusimo nekoliko z analizo tega stavka, ki ga dobimo seve brez nepotrebne besede pri mnogih priznanih pedagogih.

Vzemimo zgled: Učenci pišejo iz računice 4 kope, 10 ducatov, 7 kosov $\times 912$, ali 3 leta, 7 mesecev, 6 dni, 15 ur, 37 min, 15 sekund pomnoženo (deljeno) s 27 ali podobno.

$$\frac{1218}{3768} + \frac{2564}{7852} ; \frac{1208}{1716} - \frac{296}{926} ;$$

$$\frac{72}{96} \times \frac{64}{92} ; \frac{65}{126} : \frac{24}{73} ;$$

Ali vežbajo take kavke kot so specialno ti ulomki razum? Jaz menim, da ne. To je inkvizicija duha, ne pa duševna vadnica. Ima to kak smisel za življenje? Ostane to dolgo v glavi 11—12 letni deci obeh spolov, kar je še bolj problematično. Seveda ne more nihče trditi nasprotnega, kdor je imel priliko poučevati po tisti preživeli se računici.

Ali mnogo je slišati tukaj pritožb, javkanja in stokanja toda nihče ne mara tega razgrniti pred oči ostalim kolegom potom tiska. Parobki in krogle tudi niso za šolo s poldnevni

poukom. Saj nima učitelj pa tudi učenec od njih ničesar. Danes gre v glavo ali mimo glave, jutri pa je že daleč za goro. To poučevanje je podobno oscilaciji električnega toka, ki ne prodre pri neznanski brzini tresajev telesa ter nima škodljivih vplivov na organizem.

Ravno tako je s podajanjem te množine snovi. Predstave frče mimo duše učencev kakor slike v kinematografu in vtiska ni nikakega ali pa le male trajnosti.

Puščam druge oddelke, druga šolska leta za zdaj pri miru, pa saj so nazorni nauk za elementarna razreda, potem čitanje, računstvo ter drugi predmeti za ista šolska leta kolikortoliko še logično sestavljeni in ne preobkladajo duha, ker slone na boljših navodilih in boljših učnih knjigah.

Realije pa so vredne, da jih umetnik ovekoveči z dostojnim spomenikom. Pol ure na teden razen zgodovine, ki ji je odmerjena menda po pomoti cela ura.

Učni načrt našteva za prirodopis: osel, kuna en mesec; drugi mesec: človeško telo, srce, pljuča in želodec (po III. Končnikovem berilu).

Februarja: Sadjarstvo in smrekov lubadar. Vsak mesec po dva sklenjena opisa, seve brez slik, večkrat v štirih polurah. Ako pritisnejo sem še formalne stopnje, potem pride sledeča slika na površje:

I. stopnja, II. stopnja in $\frac{1}{2}$ III. v eni poluri, tedaj ako ni nobenih zamud s spravljanjem zvezkov itd. na vsako stopnjo 12 minut. Res idealno! Samo ura bi morala biti na mizi, ki bi markirala glasno minute. Potem bi se ne ponavljal več slučaj s Kranjskega o teh stopnjah. Drugo polovico III., IV. in V. stopnje bi vzel prihodnje polure. Ali ni to točnost in natančnost, ki zasluži vsega priznanja? Seveda, če uči učitelj po treh didaktičskih stopnjah, je afera dokaj primitivnejša, saj $1\frac{1}{2} + 1\frac{1}{2} = 3$.

Pri zemljepisju opazamo še idealnejše razmere. Tu si je primerjalno zemljepisje priborilo prvenstvo. Ritlerjeva načela so obče priznana, pogledjmo si nekoliko učni načrt za ta predmet v 5. š. l. po III. berilu! Tu jemljemo dežele naše monarhije. Razen Primorskega in Štajerskega prideta po dve deželi na en mesec.

V štirih polurah dve deželi. Pri tem seveda razen zemljevida celokupne monarhije nič drugega.

Tu naj pazi človek saj deloma na priznana pedagoška in didaktička načela. Kako! Tega ne pretuhta nihče. Pred otroki moram narisati vsaj obris dežele, da se jim nekaj sanja o nji. Kaj naj vzamem zdaj? Samo glavno pogorje, glavno mesto in reko — to je premalo. Če pa le količkaj dregnem v kulturne, trgovske, etnografske ali podobne odnose v deželi, tedaj ne pridem nikamur. Vzemimo Primorsko za zgled: Meje, obris, glavne gore in trgovina, stan večine i. t. d. Je li mogoče na to odgovarjati menda tako-le:

Primorska meji na Koroško, Italijo, morje, itd. Deli se v tri dele. Katere? Goriško gorato, Istra nizka planota, Kras v sredi. Soča je reka. Glavni kraji so: Trst, Gorica, Pulj, Pazin. Prebivalci Slovenci, Italijani itd.

Gmotno stanje, promet, trgovina živinoreja, sadjarstvo, vinarstvo. Punktum.

Najbrže si je kdo mislil, da se to izvede tako. Potem damo lahko tiskati a la Felbiger table take vsebine. Vsako drugo poluro izobesimo eno, in otroci naj jo študirajo. Učitelj sede potem za mizo in mirna Bosna. Splošno se kritikuje mlade učitelje, da premalo utemeljujejo in utrjujejo novo vzeto snov iz vseh predmetov.

Kako pa naj jo praktik utrdi in utemelji pod danimi pogoji, tega ne razumem.

V 6. šol. letu, pride na štiri polure enega meseca snov: Prebivalci avstrijsko-ogrske monarhije in avstrijske Alpe. Drug mesec ima to le zemljepisno snov: Evropa in Evropejci. Zopet ima en mesec: Zemlja in njeni deli ter prebivalci njeni.

Kako in koliko te snovi naj vzame učitelj v štirih polurah, to prepuščam sodbi vsakega učitelja in prijatelja šole.

O zgodovini niti ne govorim. Vsakdo ve, da ni snov, zajeta iz III. Končnikovega berila, vredna piškavega oreha. Sami nemški, madjarski in grški junaki morajo biti proslavljeni, o Slovanih pa le borno berilce: Družinsko življenje starih Slovanov. Vendar se snov tako ne kopiči, ker je, kot pravim, slučajno odložena ena cela ura zgodovini. O nemških junakih in vladarjih pa slovansko srce tako ne more govoriti dolgo. Še najboljši so sestavki kakor: Francozje na Ruskem, Tabori v turških časih. Drugo so le slavospevi vladarjem, ki nimajo za Slovane skoro nikakega pomena.

Marsikaj bi se dalo še govoriti tukaj, toda navedeno priča najbrže dovolj, kakšne razmere vladajo po Krasu glede šolstva v didaktičkem pogledu.

Vendar se mi zdi umestno dodati tukaj še nekaj opazk. Slišal sem kolege, ki so nas zavidali zaradi podrobnih učnih načrtov, češ, da imamo lep pripomoček za poučevanje, ki ga ni povsod dobiti. Res je nekaj tudi to. Brez nobenih navodil ne more biti nihče. Toda rajše nič kakor slabo in polovičarsko. Kako naj imenujem tako postopanje, kjer mi kdo vsiljuje svoje kot najboljše, čeprav ne pozna razmer v tujem kraju. Ni li to terorizem, sestavljati podrobne učne načrte za ves okraj enako? More Primorec vsiliti Kranjcu svoje nazore glede učnega gradiva? Imajo li vsi kraji enake potrebe, so vsi ljudje na enaki stopnji naobrazbe? Če vzamejo v eni šoli več računstva, pa manj realij, je li to merilo za drugo? Ne more in ne sme biti! V vsakem kraju so drugi odnosi. Otroci so različno nadarjeni i. t. d. Zdaj pa pride ta načrt in reče: Tu imaš gradivo. Po tem načrtu deluj in dobro bo. To ne gre in ne sme iti tako dalje. Tu je treba reforme. Vsak učitelj pozna najbolje svojo šolo, o drugi ne more biti absolutno merodajen sodnik. Na splošno se že dajo postaviti neke maksime, toda segati v delovanje tujih šol je absolutno nemogoče.

Podajo se lahko obča navodila. Gradivo se da tudi naznačiti v glavnih potezah, toda neka podrobno definirano razporedbo podati je absurdno. Kar se poda, to bodi vzorno, ne pa malovreden konglomerat raznih bedastoč. O tej priložnosti lahko omenim še nekaj. Pred dvema letoma je izšel nov podrobni načrt za lep opis in neizogibni c. kr. okrajni šolski svet se je brž pritaknil vmes, priporočivši ga kot vzor, katerega se mora vsak natančno držati. Posebno na obliko malih in velikih črk je obrnil vso pozornost. Na tančno se morajo upoštevati in niti za pičico odmanjkati. Načrtu ne morem glede vsebine ničesar očitati, ker je dobro sestavljen. Toda oblika črk, ta je pa res čudna. Načrt je bil tako prekopiran ali prepisan, da nimajo črke ne lasastih ne debelih črt in niti od črte do črte ne segajo. To je seveda tako mimogrede omenjeno. Izšel je poseben list s popravljenimi črkami, toda malo boljši. To je c. kr. pedagoško-didaktička znanost.

Toda s tem nisem še izčrpal vsega gradiva, ki sem si ga nabral tako mimogrede z lastnim opazovanjem. (Konec.)